

Twintig jaar Korczak in Rusland

door Helma Brouwers

Humanistische pedagogen als Korczak waren in het vroegere Sovjetrijk verboden. Pas in het nieuwe Rusland van na de 'perestrojka' kreeg het gedachtegoed van Korczak weer een kans. In 1991 namen twee Joods-Russische vrouwen - Olga Medvedeva en Irina Demakova - het initiatief tot de oprichting van de Russische Janusz Korczak Associatie (JKA) om de humanistische pedagogiek van Korczak ook in Rusland onder de aandacht te brengen. In 1992 organiseerden zij een internationale conferentie, en de Nederlandse Janusz Korczak Stichting kreeg daarvoor een uitnodiging. Die conferentie vond plaats in Suzdal; het prachtige kerkdorp aan de Gouden Ring, ± 200 km ten oosten van Moskou. We kwamen met een uitgebreide Nederlandse delegatie en zagen hoe Irina en Olga in korte tijd veel enthousiaste jongeren om zich heen hadden verzameld. We waren onder de indruk van al die activiteiten die deze jonge mensen in de sfeer van Korczak, met en voor kinderen organiseerden.

De delegaties van een groot aantal landen voelden zich op deze vrolijke conferentie warm onthaald door onze Russische Korczakvrienden. Het was ook het begin van een intensieve samenwerking en hechte wederzijdse vriendschapsbanden tussen de Nederlandse Janusz Korczak Stichting en onze Russische collega's. Die samenwerking bestaat tot op de dag van vandaag, zoals we zien aan de gezamenlijke organisatie van het Nash Dom Kamp, dat elke zomer ergens in Rusland wordt gehouden, en... aan het aantal Russisch-Nederlandse huwelijken, dat daaruit voortkwam....

De Russische JKA bestond dit jaar dus twintig jaar. Rosa Valeeva – de huidige voorzitter van de Russische JKA en professor pedagogiek aan de Universiteit van Kazan - besloot dat in stijl te vieren. Samen met haar studenten organiseerde ze een conferentie op een cruiseboot op de rivier de Wolga. De Nederlandse JKS ging er heen met een delegatie van zes personen.

Opvoeding humaniseren en democratiseren

Het thema van de conferentie was: 'Humanization of childhood area'. Rosa Valeeva motiveerde dat thema als volgt: *"The conference will provide a forum for the presentation of theory and practice of humanization and democratization of modern education"*. Het leek ons een boeiend thema, vooral omdat over die democratisering in het huidige Rusland nog menig robbertje te vechten valt. Het leek ons interessant om met mensen uit verschillende landen ideeën uit te wisselen over opvoeding tot democratie en tot burgerschap.

In de westerse wereld zijn we sinds kort geneigd opvoeden als een verantwoordelijkheid te zien van de hele maatschappij. Dat leidt tot overheidsbemoeienis, zoals de eis om kinderen op te voeden tot goede burgers (zie o.a. het Janusz Korczak jaarboek 2010 *'Kinderen zijn al burgers'*). Hoe ziet men dat in Rusland, zo vroegen we ons af, waar staat opvoeding nog niet zo lang geleden de regel was? En hoe ziet men dat in Latijns- Amerika, of in Afrika waar in veel landen democratisch burgerschap een ver-van-mijn-bed-show is en waar scholing vaak eenzijdig op leren rekenen en lezen is gefocust?

We gingen naar Kazan in de verwachting dat Korczak ons allen zou inspireren om over dit moeilijke maar belangrijke onderwerp met elkaar tot een vruchtbare uitwisseling te komen.

*Thema van de conferentie:
'Humanization of childhood area'.*

*Rosa Valeeva die de conferentie
organiseerde.*

Tijdens de openingsceremonie las Irina Demakova een brief voor van Olga Medvedeva, die intussen in Canada woont en niet aanwezig kon zijn (zie <http://youtu.be/vOnytTeRpjU>). Olga wenste alle deelnemers succes. Met indrukwekkende optredens van dansers en musici werd de openingsceremonie besloten en kon de feitelijke conferentie beginnen.

Terwijl wij de wereld tussen Kazan en Wolgograd voorbij zagen glijden, luisterden wij naar lezingen en namen we deel aan workshops. We ontmoetten collega's uit de U.S.A., Duitsland, Brazilië, Polen, de Oekraïne, Zwitserland, Israël, Groot Britannië, Burundi en uit allerlei delen van Rusland, die zich ieder op eigen wijze door Korczak lieten inspireren. Naarmate we zuidelijker kwamen werd het warmer en werden de discussies verhit. Maar vooral de aanvaringen met de sprinkhanen in en rond Wolgograd zullen we niet gauw vergeten! Het werd een vrolijke conferentie, die wat sfeer en enthousiasme betreft deed denken aan die eerste ontmoeting met onze Russische vrienden in Suzdal.

Ontmoeting en uitwisseling

Het thema 'humanisering en democratisering' bleek niet voor iedereen het allerbelangrijkste. Uitwisseling en ontmoeting stonden voor de meeste deelnemers voorop. Dat leverde soms indrukwekkende presentaties op. Zo was het hartverwarmend om Sylvia Guimarães uit Brazilië over haar project 'Vaga Lume' te horen vertellen; een project dat kinderen in de binnenlanden van het Amazonegebied met boeken en lezen in contact brengt (zie www.vagalume.org.br). Het was interessant om te horen hoe Joel Hakizimana uit Burundi in een aantal Afrikaanse landen Korczak bewegingen in het leven roept. En het was boeiend om Marta Ciesielska te ontmoeten van het Documentatie en Onderzoekscentrum in Warschau; zij vertelde over de nieuwe teksten van en over Korczak die haar onderzoekingen nog steeds opleveren (www.korczakianum.mhw.pl).

De bijdragen van Theo Cappon en Helma Brouwers (de twee Korczakianen die destijds ook al in Suzdal aanwezig waren) sloten aan bij het jaarboek (zie hierboven), dat onder hun redactie tot stand is gekomen. Daarin schreven zij al over wat het betekent om op te voeden tot democratische burgers (Helma) en over een humane opvoeding die kinderen - als nieuwkomers- toestaat en uitnodigt hun eigen unieke bijdrage te leveren aan de samenleving (Theo). Hun workshops leverden de nodige discussie op; hoe kunnen opvoeders kinderen helpen democratische burgers te worden als ze die democratie zelf niet ervaren hebben? Helaas was er weinig tijd om daar dieper op in te gaan. Elke conferentiedeelnemer kreeg in principe tijd voor een lezing of workshop en dus was er voor niemand voldoende tijd.

Er waren nogal wat lezingen waarin de ideeën van Korczak werden vergeleken met die van Vygotsky, Steiner, Makarenko, Simone Weil etc. gevolgd door de meestal te gemakkelijk

conclusie dat al die ideeën overeen kwamen. Er waren veel momenten waarop wij ons afvroegen wie van de deelnemers nu eigenlijk echt bekend was met Korczak als pedagoog, en - let wel- als tamelijk radicaal pedagoog, die niet zozeer geïnspireerd raakte door spiritualiteit, maar die altijd aan de kant stond van de kinderen, tegen alle heersende conventies in. Die Korczak miste ik vooral toen we onder leiding van een van de deelnemers op het dek yoga-oefeningen stonden te doen, in Korczak 's naam.....

v.l.n.r. Irena Skipor-Rybacka, Rosa Valeeva, Nina Lipkina en Irina Demakova tijdens de Wolga-conferentie

Neemt niet weg dat we vaak hebben genoten van diverse bijdragen. Ik denk vooral met veel plezier terug aan de verhalen van Irina Demakova over het jaarlijkse Nash Dom kamp, waarover zij de leiding heeft. Als je haar hoort vertellen weet je dat zelfs Korczak nog iets zou wegslikken voor deze wijze pedagoge, die alle kinderen en opvoeders uit het kamp door en door kent, ze nauwkeurig gadeslaat en die hen met groot gevoel voor humor weet te ondersteunen of bij te sturen.

En er werd uiteraard ook gefeest, gezongen en gedanst. Het was kortom een ontmoeting, waar we nog lang op terug zullen kijken.

Namens de voltallige Nederlandse delegatie: Theo Cappon, Rens Cappon, Maartje Bos, Ronald van Engers, Lettie Kuijvenhoven en Helma Brouwers.